

El Projecte Hospital sense Fum

Guia per als coordinadors

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que no se'n faci un ús comercial i que se'n citi la font i el document original.

La llicència completa es pot consultar a: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

2024 Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum. Institut Català d'Oncologia. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.

Autores: Montse Ballbè, Cristina Martínez, Laura Antón.

Revisores: Montse Adell, Ruth Ripoll, Victòria Olivé.

1a edició. Barcelona, novembre de 2024.

Aquest material està disponible per a la impressió i la còpia lliure a Internet al web de la Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum: www.xchsf.cat

Presentació	4
La figura del coordinador del projecte <i>Hospital sense Fum</i>	5
Funcions del coordinador	6
El Comitè Promotor	7
Tasques del coordinador	8
• Quan s'inicia el projecte a l'hospital	8
• Accions de seguiment periòdiques del projecte	9

Presentació

La Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum (XCHsF) es va crear l'any 2000 i, actualment, està conformada per la majoria d'hospitals de Catalunya, tant públics com concertats. La Xarxa, coordinada per l'Institut Català d'Oncologia (ICO), compta amb el suport de l'Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT).

L'objectiu de la Xarxa és assessorar i ajudar els hospitals de Catalunya a implementar el model *Hospital sense Fum*, basat en els estàndards de la Global Network for Tobacco Free Healthcare Services (GNTH). A través d'aquest model es promou el desplegament d'estratègies de control del tabac als hospitals a fi d'abordar aspectes diversos com ara el compliment dels espais sense fum, els programes per oferir ajuda per deixar de fumar a usuaris dels hospitals i treballadors, i fomentar la formació continuada dels professionals, entre d'altres.

Un dels elements clau per a l'èxit en la implementació d'aquest model és la figura del coordinador del projecte *Hospital sense Fum* a cada centre. Aquesta figura actua com a líder del projecte al seu centre i n'és el representant i interlocutor davant la Xarxa. És imprescindible que la persona que coordina el projecte compti amb un grup promotor amb qui consensuar les estratègies i activitats a dur a terme, treballant en equip i amb el suport imprescindible de la direcció del centre al qual representa.

Aquest document resumeix els objectius principals d'aquest càrrec i clarifica les diferents activitats que ha de gestionar tenint en compte la seva periodicitat i amb la col·laboració de tot el comitè promotor. Aquest recurs vol ser d'utilitat tant per a les persones que s'inicien en el càrrec de coordinador del projecte *Hospital sense Fum*, com per aquelles que, tot i portar anys en el càrrec, el puguin ajudar a clarificar i especificar les tasques de les quals és responsable. Així mateix, aquest document és imprescindible per tal que l'organització i la direcció del centre coneguin el perfil del coordinador de l'*Hospital sense Fum*, de manera que puguin designar la persona més adequada per ocupar aquest càrrec.

Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum

La figura del coordinador del projecte

Hospital sense Fum

El coordinador és el responsable de liderar el projecte *Hospital sense Fum* i d'actuar de vincle entre el centre i la coordinació de la Xarxa.

El perfil de les persones que poden assumir aquest càrrec és molt divers i multidisciplinari, i pot provenir de l'àmbit clínic, de la qualitat de serveis o de la gestió.

Per liderar amb èxit aquest projecte, és essencial que el coordinador sigui proactiu, resolutiu, capaç de persistir en tasques a llarg termini i que tingui una visió general dels processos hospitalaris i de l'organització.

Tot i que no és imprescindible des del principi, és recomanable que conegui la normativa vigent en el control del tabac (Llei 42/2010). No és necessari que sigui un professional clínic, però sí que ha de tenir coneixement dels serveis, les unitats o els departaments dins de la seva institució on determinats usuaris podrien beneficiar-se de l'ajuda per deixar de fumar que ofereixi el centre.

Des de la coordinació de la Xarxa s'ofereix ajuda i assessorament per implementar les activitats que comporta ser un *Hospital sense Fum* integral. Recomanem documentar i destinar un arxiu específic amb tota la documentació de les activitats relacionades amb aquest projecte a fi de reportar les evidències que es demanaran periòdicament des de la coordinació de la Xarxa per a les Acreditacions, així com de poder difondre les activitats realitzades al propi centre.

D'altra banda, la formació continuada que ofereix la Xarxa també és un bon recurs per anar adquirint coneixement sobre tabaquisme de forma progressiva. Podeu trobar informació sobre formació que s'ofereix des de la Xarxa a l'[apartat Formació del web de la Xarxa](#).

Funcions del coordinador

- Constituir i liderar el comitè promotor amb el suport de la direcció de centre.
- Convocar les reunions periòdiques del comitè promotor.
- Actuar com a figura interlocutora entre l'Hospital i la coordinació de la Xarxa.
- Difondre la informació rebuda per part de la Xarxa a través de les vies que consideri convenientes (correus, intranet, xarxes socials, etc.), amb el suport dels departaments de Comunicació, Formació, entre d'altres.
- Involucrar altres professionals clau en el projecte.
- Actualitzar la informació relativa al projecte *Hospital sense Fum* durant els processos d'acreditació periòdics, a través dels canals que faciliti la coordinació de la Xarxa.
- Informar a la coordinació de la Xarxa sobre les novetats de l'Hospital respecte al projecte *Hospital sense Fum*.
- Liderar la implementació i el seguiment de les accions relacionades amb el projecte *Hospital sense Fum* (enquestes sobre consum de tabac als professionals, actualització dels protocols dels programes de deshabituació tabàquica, etc.).
- Assistir a la Trobada Anual de la Xarxa en representació del centre.
- Liderar una possible candidatura a l'acreditació OR en l'àmbit internacional.

El Comitè Promotor

Els membres d'aquest grup de treball representen els diversos estaments del centre i són els responsables de desplegar les activitats del projecte *Hospital sense Fum*, sota el lideratge de la persona que coordina el projecte al centre.

Cal que el Comitè estigui configurat per persones clau per a la correcta implementació del projecte amb perfils i responsabilitats complementàries que garanteixin l'efectiva execució de les decisions preses pels seus membres. Es tracta d'un grup multidisciplinari preferentment format per membres de la direcció, professionals clínics clau, professionals de salut laboral i de comunicació, personal de seguretat, de neteja i de serveis generals, entre d'altres. És recomanable incloure persones que vetllin per la qualitat assistencial com ara professionals del servei de qualitat, o que tinguin una visió global sobre els drets i deures dels treballadors com, per exemple, la representació sindical o els comitès de delegats. Aquesta representativitat global del centre té com a objectiu garantir que el projecte compti amb el màxim consens en la presa de decisions i assegurar els recursos necessaris, tant humans com materials.

Per tal de dur a terme la seva tasca en el seguiment del projecte, és convenient que aquest grup es reuneixi de manera periòdica, com a mínim, dues vegades l'any. Entre les seves principals activitats destaca l'emplenament del qüestionari Self-Audit de manera anual i la priorització d'accions i el seu seguiment, en funció de les necessitats detectades.

L'objectiu final d'aquest equip de treball és fomentar una cultura organitzativa basada en la promoció de la salut, que inclogui un ambient saludable, promogui la cessació tabàquica tant en pacients hospitalitzats i ambulatoris com en treballadors, i faci del centre un referent comunitari i social en el control del tabac.

Tasques del coordinador

L'inici de l'activitat com a coordinador del projecte *Hospital sense Fum* a cada centre pot produir-se per diferents circumstàncies:

- Per l'inici de la institució com a nou membre de la Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum.
- Per la substitució d'un coordinador anterior del projecte.

Quan s'inicia el projecte a l'Hospital

Primer pas. Coordinació amb Direcció

Establir contacte amb la Direcció del centre, que l'haurà de designar formalment coordinador.

Juntament amb Direcció, és important posar en comú els principals objectius del projecte, l'estratègia general d'actuació, els recursos humans i materials disponibles, així com establir com es gestionarà la comunicació entre el coordinador i la Direcció, quan sigui necessari.

Segon pas. Constitució del Comitè Promotor

Si el projecte *Hospital sense Fum* s'inicia per primera vegada, cal constituir un comitè promotor. Cal avaluar si manca algun professional clau dins del Comitè abans de consensuar la seva constitució final, tot i que aquesta acció pot ser reavaluable com a part d'un procés (vegeu l'apartat "El Comitè Promotor").

Un cop constituït el Comitè, cal comunicar a la Direcció i a la coordinació tècnica de la Xarxa la constitució del Comitè i la seva configuració, consignant el nom i rol dels membres que en formen part.

Com ja s'ha indicat, el coordinador serà l'encarregat principal de mantenir la comunicació amb la Xarxa i, per tant, també és responsable de difondre la informació provinent de la Xarxa al Comitè Promotor i altres figures clau del seu centre en funció del contingut dels missatges.

Tercer pas. Avaluació i millora continua de l'estat del projecte

Cal avaluar l'estat basal del projecte *Hospital sense Fum*. En aquest sentit, cal utilitzar el Qüestionari Self-Audit (SAQ) per a facilitar aquesta avaluació en totes les àrees del projecte. (vegeu l'apartat "Emplenar el qüestionari d'autoavaluació Self-Audit (SAQ)")

Quarts pas. Comunicació i visibilitat del projecte

A l'inici del projecte *Hospital sense Fum*, com a nou membre de la Xarxa cal dissenyar una estratègia comunicativa clara per explicar en què consisteix el projecte, tant dintre com fora del centre. Per això, es recomana:

- Elaborar una estratègia de comunicació per fer visible l'inici del projecte dins de la institució, assegurant que arribi a tot el personal mitjançant diferents canals, com ara, el correu electrònic, publicacions a la intranet, a les xarxes socials, la incorporació del logotip de la Xarxa al vostre web, etc.
- Instal·lar el cartell que acredita la pertinença com a membre de la Xarxa a l'entrada de la institució (proporcionat per la Xarxa).
- Revisar i, si cal, actualitzar la senyalització que indica la prohibició de fumar a tots els espais. Aquesta senyalització és obligatòria per Llei. És recomanable utilitzar les imatges que la Xarxa proporciona per a uniformitzar aquesta senyalització amb la resta d'hospitals membres del territori. Per tal d'obtenir les imatges, contacteu amb la coordinació de la Xarxa.

Accions de seguiment periòdiques del projecte

Convocar reunions periòdiques del Comitè Promotor

S'ha d'establir una periodicitat mínima, al llarg dels anys, de reunions del Comitè Promotor, en les quals s'aniran identificant els objectius de millora i es farà el seguiment dels punts clau del projecte.

En el decurs del temps és important valorar de tant en tant la composició del Comitè per renovar el compromís de les persones que vulguin seguir formant-ne part.

Emplenar el qüestionari d'autoavaluació Self-Audit (SAQ)

A finals de cada any, el Comitè Promotor s'ha de reunir per formalitzar de manera consensuada el Qüestionari Self-Audit. Aquesta eina permet avaluar els vuit estàndards del model *Hospital sense Fum* al centre i detectar àrees de millora segons les necessitats identificades.

Es recomana que cada membre del comitè l'ompli de manera individual abans de la reunió de consens. És freqüent que persones amb rols diferents valorin els estàndards de forma diferent, i el consens de la puntuació fomenta el debat del perquè es produeixen aquestes diferències.

La coordinació de la Xarxa recorda cada any als coordinadors quan caldria començar a formalitzar el Qüestionari SAQ i la data màxima per trametre'n el resultat a la coordinació de la Xarxa (a través de l'enllaç electrònic proporcionat).

Posar en marxa l'Enquesta de prevalença de tabaquisme dels treballadors

Quan una institució s'incorpora com a nou membre de la Xarxa, cal que realitzi per primera vegada l'Enquesta de consum de tabac al centre mitjançant el Qüestionari de prevalença del consum de tabac entre els treballadors. És essencial seguir la metodologia proposada per la Xarxa per tal d'inferir la prevalença global del centre d'acord amb una mostra representativa seleccionada a l'atzar. La Xarxa proporciona aquestes pautes que permeten la validesa interna i externa de l'Enquesta. A més a més, elabora un informe de resultats que la institució pot fer públiques entre els seus treballadors.

Després de l'Enquesta inicial -la primera- es repeteix l'Enquesta al cap de dos anys i, posteriorment, cada quatre anys, de manera periòdica.

Oferir formació als professionals

La Xarxa ofereix cada any cursos sobre tabaquisme als professionals dels hospitals que en són membre. Aquests cursos, gratuïts i acreditats, s'ofereixen cada semestre i s'imparteixen cada any. La coordinació de la Xarxa informa els coordinadors dels hospitals dels cursos previstos i de l'inici del període d'inscripcions de cada curs. És funció del coordinador fer difusió d'aquesta informació a tots els treballadors del centre, bé sigui personalment, a través de correus massius, o bé vehiculant-la a través del Servei de Formació del centre.

Implementar els programes de deshabituació tabàquica (PDT)

Progressivament, cal implementar programes de deshabituació tabàquica (PDT), adreçats a persones ingressades i treballadors que fumen. Caldrà dissenyar i consensuar protocols d'intervenció i assignar els recursos necessaris per a la seva posada en marxa: medicació per deixar de fumar per a pacients ingressats, registre de la intervenció, formació de professionals, persones que liderin la implementació i seguiment, etc. Cal pensar en l'estratègia de comunicació d'aquesta ajuda per deixar de fumar, per tal d'informar-ne al major nombre possible de professionals. Podeu contactar amb la coordinació de la Xarxa per tal d'assessorar-vos.

Un cop implementats els projectes, a finals de cada any, la coordinació de la Xarxa sol·licita el nombre de persones que han rebut ajuda per deixar de fumar en els diversos programes en marxa. Aquest indicador s'utilitza en el procés d'acreditació com a *Hospital sense Fum*.

Assistir a la Trobada anual de la Xarxa

La Trobada de la Xarxa se celebra anualment durant el segon semestre. A la Trobada es fa balanç de l'any i es comparteixen experiències entre hospitals, intercanviant bones pràctiques, dificultats i èxits en el projecte *Hospital sense Fum* entre els diferents membres de la Xarxa.

És important que almenys el coordinador de cada hospital assisteixi a la Trobada. En cas de no poder-hi assistir, és important que ho faci un o més professionals en representació de l'Hospital.

Organitzar la Setmana Sense Fum

Cada any se celebra la Setmana Sense Fum al voltant del Dia Mundial Sense Tabac (31 de maig), efemèride que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va iniciar per posar de manifest, a escala social, els riscos de l'ús del tabac i fomentar una societat més saludable. S'encoratja les institucions que durant aquesta Setmana realitzin activitats sensibilitzadores sobre el tema del consum de tabac adreçades a visitants, usuaris del centre i treballadors. La Xarxa enviarà al coordinador, per correu electrònic, la informació i els recursos de què disponisi. També podeu veure les activitats que porten a terme altres hospitals a través dels Reculls d'activitats de cada any.

Per aquest motiu, es recomana reunir-se amb el Comitè Promotor un parell o tres de mesos abans de la Setmana sense Fum i començar a preparar les activitats que es volen organitzar durant aquella setmana.

Recordeu que cal prendre imatges de les activitats que feu per reportar-les a la Xarxa.

Justificar l'acreditació del nivell d'implementació del projecte Hospital sense Fum

La Xarxa avalua cada quatre anys el nivell de qualitat del projecte *Hospital sense Fum* i el funcionament de tots els seus membres. La Xarxa guia els coordinadors a l'hora de realitzar el procés d'acreditació i els comunica quan s'inicia el procés de recollida d'informació per a l'avaluació. El coordinador pot demanar que s'acrediti el seu centre fora d'aquests terminis establerts, si ho considera necessari, amb l'acord de la Xarxa.

Els criteris que s'utilitzen per a realitzar aquesta acreditació segueixen el sistema d'avaluació i els indicadors del model proposat per la Global Network - GNTH.

El nivell Or s'aconsegueix mitjançant un procés d'avaluació extern a la Xarxa, el GOLD Forum Process, que realitza la Global Network a escala internacional. La candidatura a l'Or està subjecta a la qualitat demostrada i és validada per la Coordinació de la Xarxa Catalana.

**Xarxa
Catalana** | **Hospitals
Sense Fum**